

(101SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

First Semester

Sanskrit

ARTHA SASTHRA AND NITI SASTHRA – I

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
  - (a) न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् - कथम् विवृणुत।
  - (b) स्वभावसिद्धगुणं निवर्तयितुं न कोऽपि समर्थः समर्थयत।
  - (c) 'वाग्भूषणभूषणं' - विवृणुत।
  - (d) 'उत्तमजनाः न परित्यजन्ति' उत्तमलक्षणं विशदयत।
  - (e) 'चाटुशतैश्च भुङ्क्ते' - कः - विशदयत।
  - (f) का नाम विद्या? कौटिल्यानुसारं लिखत।
  - (g) चतुर्विधाश्रमेषु ब्रह्मचर्याश्रमलक्षणं लिखत।
  - (h) ब्राह्मणधर्मान् संक्षिपत?
  - (i) अरिषड्वर्गस्य त्यागः कथपुपपन्नम् भवति?
  - (j) अमात्यः कः तस्यप्राधान्यं लिखत।
2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः। (3 × 5 = 15)
  - (a) अर्थशास्त्रानुसारं आन्वीक्षिकीस्थापनां विवृणुत।
  - (b) वृद्धसंयोगः इति विषयमधिकृत्य लिखत।
  - (c) पुरोहितानां नियुक्तिविषये कौटिल्याभिप्रायं विशदयत।
  - (d) मूर्खपद्धतिं स्पष्टयत।
  - (e) अर्थपद्धतिं लिखत।
  - (f) मानशौर्यपद्धतिं प्रतिपादयत।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (20)
  - (a) भर्तृहरि नीतिशतकानुसारं सुजनप्रवृत्तिं विवृणुत।
  - (b) कवेः मनोभावान् यथाग्रन्थं विशदयत।

- (c) अर्थशास्त्रानुसारं अमात्य धर्मान् लिखत।
- (d) कौटिल्यानुसारं गूढपुरुषाणां प्रवृत्तिं लक्षणान् लिखत।
4. त्रयाणां सन्दर्भव्याख्यां लिखत। (15)
- (a) अमात्याः सर्व एवैते कार्याः स्युर्न तु मन्त्रिणः।
- (b) राजमहिषी त्वां कमयते ?
- (c) अम्बरीषश्च नाभागो बभुजाते चिरं महीम्
- (d) नानाफलैः फलति कल्पलतेव भूमिः
- (e) किमसौ न भयङ्करः ?
- (f) एतन्त्रयं जगति पुण्यकृतो लभन्ते।
-

(102SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

First Semester

Sanskrit

VYAKARANAM — 1

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
  - (a) गायकः इत्यत्र सन्धिसूत्रम् किम्?
  - (b) प्रकृतिभावस्य उदाहरणम् लिखत।
  - (c) “सुद्ध्युपास्यः” इत्यत्र सन्धिः कः?
  - (d) “एत्येधत्यूः” इति सूत्रेण किं कार्यं विधीयते?
  - (e) “रोरि” इति सूत्रेण किं जायते?
  - (f) सप्तर्षयः इत्यत्र समासविधायकं सूत्रं किम्?
  - (g) उभयपदप्रधानः कः समासः?
  - (h) उपसर्जनस्य पूर्वनिपातः केन विधीयते?
  - (i) “पीताम्बरः” इत्यस्य विग्रहवाक्यम् किम्?
  - (j) अव्ययीभावसमासस्य अव्ययसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
2. चतुर्णां लघुटिप्पणीं लिखत। (8)
  - (a) वृद्धिरादैच्
  - (b) इकोयणचि
  - (c) ष्टुना ष्टुः
  - (d) ओत्
  - (e) तोर्लि
  - (f) हशि च
  - (g) वा शरि
  - (h) वा पदान्तस्य
3. द्वौ सप्रमाणं साधयत। (8)
  - (a) धात्रंशः
  - (b) यशांसि

- (c) सन्नच्युतः
(d) नमस्कारः
4. त्रीणिसूत्राणि सोदाहरणम् व्याख्यात। (9)
(a) पञ्चमी भयेन
(b) कुगति प्रादयः
(c) उपपदमतिङ्
(d) विशेषणं विशेष्येन बहुलम्
(e) शेषो बहुव्रीहो
(f) पिता मात्रा
5. चत्वारि सप्रमाणं समासरूपाणि लिखत। (8)
(a) अधिगोपम्
(b) पञ्चगङ्गम्
(c) उपराजम्
(d) नखभिन्नः
(e) पूर्वकार्यः
(f) प्राचार्यः
(g) महाराजः
(h) देवब्राह्मणः
6. त्रीणि सूत्राणि व्याख्यात। (9)
(a) शेषाद्विभाषा
(b) अजाद्यदन्तम्
(c) सहसुपा
(d) अर्धं नपुंसकम्
(e) तस्मान्नुडचि
(f) स नपुंसकम्
7. द्वै सोदाहरणं लिखत। (8)
(a) व्यतिहार बहुव्रीहिः
(b) समाहारद्वन्द्वः
(c) कर्मधारय तत्पुरुषः
(d) मध्यपदलोपीकर्मधारयः।
-

(103SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.

First Semester

Sanskrit

KAVYAS – I

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः (20)
  - (a) खण्डकाव्यस्य लक्षणं किम्?
  - (b) मेघदूतस्य प्राधानः रसः कः?
  - (c) मेघदूते भगवतः स्कन्दस्य वासः कुत्रास्ति?
  - (d) मेघदूते जह्युकन्या का अस्ति?
  - (e) यक्षिणी विशालाक्षी केन माध्यमेन शापदिवसानां गणना करोति?
  - (f) शुकनासः कः?
  - (g) चन्दापीडः कस्य पुत्रः?
  - (h) 'कादम्बरी' शब्दस्य कोऽर्थः?
  - (i) लक्ष्मीः पारिजातपुष्पात् किं स्वीकृतवति?
  - (j) शुकनासोपदेशस्य तात्पर्यं किं भवति?
2. त्रयः प्रश्नः समाधेयाः (15)
  - (a) यौवनारम्भे यूनां दृष्टिः कथं भवति।
  - (b) गुरुणां प्राधान्यं विशदयत।
  - (c) अधिकारविषये प्रभवः प्रायशः कीदृशः भवन्ति।
  - (d) अलकां वर्णयत।
  - (e) विरहवेदनमनुभवती यक्षपत्नीं वर्णयत।
  - (f) मेघस्वरूपं वर्णयत।
3. द्वावधिकृत्य लिखत। (20)
  - (a) (i) यक्षेणसूचितं अलकानगरपर्यन्तमार्गं वर्णयत।

अथवा

(ii) उपमाविषये कालिदासस्य औन्नत्यं सोदाहरणं स्पष्टयत।

(b) (i) शुकनासोपदेशानुसारं लक्ष्म्याः चाञ्चल्यं स्पष्टयत।

अथवा

(ii) बाणोऽच्छिष्टं जगत्सर्वम् विशदयत।

4. श्लोकद्वयं व्याख्यात। (15)

(a) मन्दं मन्दं नुदति पवनश्चानुकूलो यथा त्वां

वामश्चायं नदति मधुरं चातकस्ते सगन्धः।

गर्भाधान-क्षण-परिचयान् नूनमाबद्धमालाः

सेविष्यन्ते नयनसुभगं रवे भवन्तं बलाकाः।

(b) अद्रेः श्रुङ्गं हरति पवनः किंस्विदित्युन्मुखीभिः

दृष्टोत्साहश्चकितचकितं मुग्धसिद्धाङ्गनाभिः

स्थानादस्मात्सरसनिचुलादुत्पदोदडमुखः खम्

दिङ्नागानां पथि परिहरन् स्थूल हस्तावलेपान्।

(c) तत्रागारं धनपतिगृहादुत्तरेणा स्मदीयं

दूराल्लक्ष्यं सुरपति धूश्चारुणा तोरणेन

यस्योपान्ते कृतकतनयः कान्तया वर्धितो मे,

हस्तप्राप्यस्तबकनमितो बालमन्दारवृक्षः।

(d) शेषान्मासान्विरहदिवसस्थापितस्थावधेर्वा,

विन्यस्यन्ती भुवि गणनया देहली दत्तपुष्पैः।

मत्सङ्गं वा हृदयनिहितारम्भमास्वादयन्ती,

प्रायेणैते रमणविरहेष्वङ्गनानां विनोदाः।

(104SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.
First Semester
Sanskrit
POETICS AND AESTHETICS (I)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. अधोनिर्दिष्टेषु सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
- (a) मम्मट काव्यलक्षणं किम् ?
(b) ध्वनेः प्राशस्त्यं स्पष्टयत।
(c) भामहस्य अलङ्कारविषये वैलक्षण्यं लिखत।
(d) जगन्नाथस्य काव्य लक्षणं किम् ?
(e) महिमभट्टस्य योगदानं लिखत।
(f) काव्यनिर्माणे के अंशाः प्रधानाः भवन्ति ?
(g) भामहानुसारं काव्यभेदान् लिखत।
(h) अनिबद्धं काव्यस्वरूपं भामहानुसारं निरूपयत।
(i) अवाचकदोषलक्षणं सोदाहरणं लिखत।
(j) श्रुतिकष्टदोषः कः ? निरूपयत।
2. चत्वारः प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
- (a) विश्वनाथमतानुसारं काव्यप्रयोजनानि लिखत।
(b) भरतस्य रससूत्रं लिखत।
(c) रीतिभेदान् स्पष्टयत।
(d) कुन्तकस्य वक्रोक्तिं स्पष्टयत।
(e) व्याकरणप्रयोजनम् यथाग्रन्थं लिखत।
(f) भामहानुसारं स्पोटसिद्धान्तं खण्डयत।
(g) शब्दानां अर्थभेदविषये भामहस्याभिप्रायं लिखत।
(h) अपोहवादं खण्डयत।
3. द्वौ समाधेयौ। (30)
- (a) भामहानुसारं व्याकरणशास्त्रस्यौन्नत्यं लिखत।
(b) काव्यभेदान् सोदाहरणं विशदयत।
(c) रससिद्धान्तमुक्त्वा भामहमतमुपपादयत।
(d) अभिनवगुप्ताभिमतं रस सिद्धान्तं विशदयत।

(105SN21)

M.A. DEGREE EXAMINATION, FEBRUARY 2024.
First Semester
Sanskrit
POETICS AND AESTHETICS (II)

Time : Three hours

Maximum : 70 marks

1. सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। (20)
- (a) दशरूपकस्य प्राधान्यं लिखत।
(b) नाट्यनिर्वचनं लिखत।
(c) कथावस्तुः
(d) प्रासङ्गिकम्।
(e) बीजम्।
(f) नाट्यशास्त्रे ऋषीणां प्रश्नाः के ?
(g) नाट्यशास्त्रोत्पत्तिं लिखत।
(h) कैशिकीवृत्तिं निरूपयत।
(i) रङ्गस्य पूजा विधानम् लिखत।
(j) नाट्य गृहनिर्माण कौशलं लिखत।
2. प्रश्न चतुष्टयम् समाधत्त। (20)
- (a) पताका – विशदयत।
(b) नियताप्तिः।
(c) फलागमः।
(d) मुखसन्धिं निरूपयत।
(e) पञ्चविधं ध्रुवागानम् – लिखत।
(f) स्थायीभावाः।
(g) पञ्चप्रवृत्तयः – लिखत।
(h) रसानां देवतानि।
3. द्वौ प्रश्नौ समाधेयौ। (30)
- (a) गर्भसन्धिं साङ्गं निरूपयत।
(b) निर्वहणसन्धिं साङ्गं निरूपयत।
(c) वीररसं सप्रभेदं लिखत।
(d) रससिद्धान्ते भट्टनायकाभिमतं निरूपयत।